

Willem van Althuis

was here

Stefan Kuiper

Misschien komt het door de eigenwijze karakters. Misschien komt het door het gebrek aan kunstacademies. Misschien komt het doordat hun provincie tot ver in de twintigste eeuw nooit heeft kunnen bogen op toonaangevende galeries, op kapitaalkrachtige verzamelaars, op internationaal gerenommeerde kunstenaars die bleven plakken, kortom, op een gezonde artistieke infrastructuur. Hoe het ook zij: Friese kunstenaars zijn anders dan Nederlandse kunstenaars. Eigenge-reider. Meer op zichzelf. Ze zijn vaak autodidact, en zien dat altijd als een pre. Zo'n vent met een krijtje; wat zal die hen leren?

Aardig voorbeeld: Willem van Althuis. Van Althuis was een stratenmaker uit Dronrijp, die na omzwervingen door Amerika uiteindelijk in Heerenveen belandde. Daar nam hij schilderlessen en raakte bevriend met wat toen de tofste jongens van de stad moeten zijn geweest: Sjoerd de Vries, Boele Bregman, schilders, en Thom Mercuur, entrepreneur, palingvisser en toekomstige initiator van Museum Belvédère. Van Althuis was het archetype van de Friese kunstenaar: bescheiden, eigenzinnig, idealistisch, fanatiek, obsessief; hij had die Noordelijke combinatie van nuchter- en dromerigheid en was immuun voor vleierij en *artspeak*. Voor van Althuis telde het werk. *Allinnich it wurk*.

Deze Van Althuis heeft tenminste één Friese klassieker op zijn naam staan: Zuurkoolpakhuis uit 1970. Het schilderij toont het oude (maar goed geconserveerde) pakhuis met punt-dak aan een oude binnenvaart vlakbij het centrum van Heerenveen. Ik ken deze plek. Ik heb er in mijn jeugd veel tijd doorgebracht. Rechts, achter het pakhuis, in een groot neo-classicistisch grachtenpand woonden mijn opa en oma: over het braakliggende terrein achter het pakhuis,

nee: over de schutting op dat terrein, nee: over de plaats van de schutting op dat terrein heeft mijn opa – sigarenroker, paardengokker – nog twintig jaar lang een loopgravenoorlog gevoerd met zijn dove, door huidkwalen geplaagde buurman.

Dit alles, zoals u begrijpt, geheel terzijde.

Zuurkoolpakhuis maakt deel uit van een tweeluik. Het andere deel is soberder, meer uitgebeeld: een schilderij met groen/wit/blauwe vakken tegen een dageraad-gele achtergrond – Van Althuis noemde zo'n combinatie 'een paartje'. Hoe verhouden de doeken zich tot elkaar? Als het voor en na plaatje in een advertentie voor haargroeimiddel? Als een cosmetische correctie? Een verbetering? Dat laatste, waarschijnlijk. 'Ik kreeg', schreef Van Althuis aan de dichtster K. Schippers, 'een uitgesproken tegenzin in alle opsmuk en franje en [...] vrees voor fantastische verbeelding. Het pittoreske begon ik als een kankergezweel aan te voelen.' Een paar jaar later was het pittoreske geheel verdwenen. Pakhuizen en visafslagen maken plaats voor verfnevels en symbolen: mandala's, cirkels, kruizen, dit alles in die typische Althuis-kleuren: blauw, zeegroen, grijs – véél grijs. Deze doeken maken je rustig, kalm. Je laat je ogen gaan over de ijle vergezichten en je denkt aan mist en weilanden en poolvlaktes op bevroren planeten in melkweg-stelsels waar nog nooit een levend wezen is geweest, en op een gegeven moment merk je dat je helemaal nergens meer aan denkt. Ze hebben hetzelfde kalmerende effect als staren naar een vloeistof-dia, of beter, naar de vlammetjes in het haardvuur. Ook in combinatie met hasj of xtc doen ze het denk ik goed.

Of Van Althuis zélf veel plezier aan zijn kunst beleefde, valt te betwijfelen. Schilderen was voor hem nogal een gevecht; montere sessies werden afgewisseld met periodes van twijfel en somberheid. Het doel: het ultieme schilderij. Het dagelijks brood: frustratie. Je ziet het voor je: de nachtelijke provinciestad, het oplichtende atelierraam, de verftubes en de rommel, en dan: de schilder. Zwoegend. Mopperend. Reikend naar, zoals hij dat noemde, het 'absolute blauw' en het 'niet meer te ontkennen grijs'. Of, zoals K. Schippers schreef, naar 'de volgende geslaagde nederlaag'.

Lezen:

'14 schilders uit Belvédère', Marita de Jong, Reyer Boxem, Útjouwerij Fryslân Ljouwert, 2008.

'Willem van Althuis', K. Schippers, Fries Museum Leeuwarden, 1975

Doen:

Bekijk Van Althuis' werk in Museum Belvédère, Oranjewoud. Hier hangt ook werk van andere Friese schilders: Jan Mankes, Sjoerd de Vries, Krin Rinsema, Zoltin Peters. In het voorjaar 2013 toont het een Willem van Althuis-overzicht; hierbij verschijnt een monografie van de hand van Susan van den Berg.

Monic Slingerland

Geheim recept

Ooit zochten we naar de graal. Naar de steen der wijzen, naar het recept om goud te maken. En naar de zwarte tulp. Naar Arcadië, naar Atlantis. Naar rijkdom zonder grenzen, naar leven dat nooit stopt.

Toch heb ik het idee dat we tegenwoordig naar iets anders zoeken dan naar goud of eeuwig leven. Misschien hebben we het opgegeven, wijs geworden, na eeuwenlang vergeefse pogingen. Misschien zelfs hebben we de buit binnen en valt het tegen. Vooral dat eeuwig leven zou wel eens wat minder aantrekkelijk kunnen zijn dan wij lange tijd gedacht hebben. In 'Niemand is onsterfelijk' schetste Simone de Beauvoir het treurige scenario van een leven dat voortkabbelt zonder spanning en in eenzaamheid, terwijl vrienden en familie door de dood wegvallen. Nu het bereiken van de honderdste verjaardag is weggelegd voor steeds meer van ons, zoeken we het geluk kennelijk ergens anders. Wat eerst zo aantrekkelijk leek – eindeloos leven – ontpopt zich als schrikbeeld. De pil voor een zachte dood heeft de plaats van de zwarte tulp ingenomen. Het is het oude liedje. Het bezit van de zaak betekent het einde van 't vermaak. Vooral willen we eeuwige liefde. Zoals vroeger alchemisten hun geheime brouwsels maakten, zo zoeken we tegenwoordig naar een recept voor een verbinding die nooit meer eindigt. Nu is krantenpapier niet de meest voor de hand liggende *Fundgrube* daarvoor, moet ik toegeven. Toch was er juist daarop iets in deze richting te vinden. Het ging over Japan. In haar

reportage over Japanse twintigers en dertigers beschrijft Sybilla Claus dat velen van hen geen relatie hebben, geen liefde geven of ontvangen. Hoe dat komt? De verklaring tekent ze op uit de mond van een Japanse therapeut. Hij schetst een wereld van gearrangeerde huwelijken, van mannen en vrouwen die in gescheiden werelden leven. Dan vallen die twee woorden. Ik heb minutenlang naar het goedkope krantenpapier gestaard waar ze op gedrukt waren. Wat zit de liefde in de weg, volgens hem? Harmonie en meegaandheid. Japanse jongeren zijn te veel gericht op harmonie, gaan teveel mee met hun omgeving, om tot een echte liefdevolle relatie in staat te zijn. Laat ik nu tot voor kort het omgekeerde gedacht hebben. Kan het leven aangener zijn dan met een gezelschap aan de zijde die van harmonie houdt en die meegaand is? Een ernstige misrekening. Nee dus. Hoe langer ik naar die twee woorden kijk, hoe ouderwets ik me ga voelen, mislukt ook, gehandicapt zelfs, niet in staat tot enige duurzame betrekking. Ik lees opnieuw de uitspraak van de Japanse therapeut en voel langzamerhand het verzet opborrelen. Nee, ik kan niet meegaan in deze richting. Ik weiger om mijn gehechtheid aan harmonie op te geven. Ik geloof in harmonie, het is een basisingrediënt in de ketel waarin ik een liefdeselixer probeer te brouwen.

Met een schok hoor ik de deur van de woonkamer opengaan. Of ik meega, een end wandelen. Meegaan? Ik zou dolgraag willen, maar kan de gevolgen even niet overzien.

DIET! Diet Groothuis

Poetsen? Ik ga schaatsen!

Kou kent vele verrassingen. Hoe soepel je uitglijdt op een vingerhoedje sneeuw. Hoe vlug vingers zonder wanten in de buitenlucht doodgaan. Dat iedereen opeens knus met elkaar praat in plaats van met mobieltjes. Liefst natuurlijk over De Tocht. Of 'ie doorgaat. Of toch niet. Het is koud, ouderwets gezellig koud en Den Haag, dierenpolitie, PVV en eurocrisis kunnen wachten.

In huis levert de winter al even onverwachte taferelen op. Mijn ventilatiergime is teruggebracht tot bijna nul. Liever een kamer die muf maar boven het vriespunt is dan fris bij min vijftien. Met het raam dicht slapen blijkt opeens veel minder ranzig dan altijd gedacht en met de ijsbloemen op de ramen is poetsen iets waaraan ik pas weer ga denken als het warm wordt. Ik begrijp plotseling die Grote Schoonmaak van vroeger. Geen dekbed wordt nog gelucht, geen keukenraam opengezet dus als straks de lente komt hebben we wat in te halen.

Maar nu is het winter en kan, zal en moet er geschaatst, gewandeld, gesleed en gesneeuwpopgebouwd worden. Het 'nu of nooit'-gevoel, vóór we straks als vanouds in onze regenjassen door onvermijdelijk miezerweer sjokken, geeft een fantastisch excuus om alle vervelende klussen zorgeloos op te schorten.

Het helpt dat mooie kleren met deze temperaturen in de kast blijven. Ik loop al twee weken in mijn warmste wollen trui en schaatskleren kunnen heel vaak wor-

den gebruikt zonder ze te wassen. Toch dreigen de raderen van mijn huishouden vast te lopen en jammer genoeg heb ik geen inwonende kabouters die het werk van me overnemen. Een uitgestorven ijskast, overstromende wasmanden, een tsunami aan achterstallige administratie, sinds twee weken niet gewassen haren en ook verder overal viezigheid manen met tot actie.

"Bijhouden!", riep mijn vader vroeger over het gehate onderhoud aan het huis, wat inmiddels in mijn familie een gevleugeld woord is voor alles waar een mens een pesthekel aan heeft maar dat van tijd tot tijd moet gebeuren. Bijhouden? Ik weet wel wat leukers. Maar plan – hup! – boodschappen, draai een was, werk rekeningen de deur uit en flodder met de Griekse slag het huis door. In dit geval houdt dat in: planten water geven, vuilnisbakken legen, opgehoopte rommel terugleggen, trap dweilen, een doekje langs tafel en wc halen en tot slot een schone hand-, thee- en vaatdoek ophangen.

Als ik 's avonds thuis kom geeft mijn ogenshijnlijk opgeruimd ogende huis het heerlijke signaal 'schoon'. Klus geklaard. Blijkbaar maakt het niet uit of ik drie uur stevig heb geboend of in een luttele drie kwartier de ergste troep heb weggewerkt. Die Grieken zijn zo gek nog niet. Ik ga lekker schaatsen.

U ook? Reacties naar gidspost@trouw.nl of www.twitter.com/DietGroothuis